

Laat u er gras over groeien?

Grasbeheer in de kringlooptuin

INDEX

INLEIDING	3	Geeft mulchmaaien meer werk?	23
AANLEG EN ONDERHOUD VAN GAZON	4	WAARHEEN MET HET MAAISEL?	25
Het grasplantje	4	Composteren	25
Grassoorten	5	Grasmaaisel als mulchmateriaal	28
Aanleg gazon	8	Naar de kippen ermee	30
Een goede gazonbodem	10	Toch naar de professionele compostering	32
Een goede gazonbodem onderhouden	11	Waarom niet in de berm of gewoon verbranden?	33
Begieten	12	ALTERNATIEF GAZONBEHEER	35
Gras maaien	15	Minder oppervlakte gazon	35
Onkruidbestrijding	18	Hooiland, bloemenweide	37
Mulchmaaien	20	Huisweide	43
Maaifrequentie	23	Keunegras	45

Inleiding

Kort gras creëert in de tuin de open ruimte, waar u met de kinderen kunt spelen of een feestje kunt organiseren ... In deze brochure vindt u aanwijzingen om een mooi gazon aan te leggen en een bestaande grasmat te onderhouden met minder tuinresten.

Deze brochure is uiteraard geen volledige handleiding over gazonbeheer. Ze bundelt een aantal interessante tips om uw gazon milieuvriendelijk en volgens de principes van het kringlooptuinieren te onderhouden. Ook tuinaannemers passen deze principes steeds meer toe, net als heel wat gemeentelijke groendienstenaars. En het gras, de bodem, de lucht,

het klimaat en de dieren in uw tuin varen er wel bij. Over gras is al veel geschreven. Weidegras en gazon zijn het onderwerp van talrijke studies. Het beheer ervan houdt veel mensen bezig. Er bestaat dan ook heel wat ervaring over zowel de soorten gras als hun bemesting, het ideaal maai-regime, de weerstand tegen betreding, ziekteresistentie, vervilting, mosvorming ...

Professionele groenbeheerders en particuliere tuinbezitters streven naar minder pesticiden, minder kunstmest, minder grasmaaisel en meer natuur in het gazon. En dat is een mooie evolutie ...

AANLEG EN ONDERHOUD VAN GAZON

HET GRASPLANTJE

Een gazon is een veldje met – hoofdzakelijk – grasplantjes die dicht bij elkaar staan. Gras is een eenzaadlobbige, net zoals prei of lelies. Het kiemplantje van eenzaadlobbigen heeft slechts één blaadje; bij tweezaadlobbigen zijn dat er twee. Bij eenzaadlobbigen groeit elk nieuw blad vanuit de basis van de plant en niet vanuit de top. Vandaar dat uw gazon zo goed bestand is tegen maaien (het voortdurend aftoppen van de grasplantjes). Wordt het grasplantje te kort gemaaid, dichtbij het groeipunt, dan ondervindt het wel hinder.

Grassen hebben de belangrijke eigenschap dat ze kunnen uitstoelen. De knoppen die zich onderaan de plant bevinden, lopen uit net onder of boven het bodemoppervlak. Het uitstoelen wordt bevorderd door het maaien van de plant. Gras groeit behalve in de hoogte dus ook in de breedte zodat er een dichte grasmat ontstaat. De meeste grassen kunnen enige betreding aan, in tegenstelling tot de meeste vaste planten. Kort gras dat

bevroren is, is echter wel gevoelig voor betreding. Wanneer het dooit merkt u dit aan de bruine tredplekken die zichtbaar worden in het gazon. Dit probleem herstelt zich meestal vrij snel.

GRASSOORTEN

In iedere grasmat komen meerdere grassoorten voor. Iedere soort heeft zijn specifieke eigenschappen. In perioden van droogte of extreme koude, op plekken die veel belopen worden of vaker gemaaid, in de schaduw van een muur of op een lagere vochtige zone in het gazon; telkens zullen één of meer soorten de overhand nemen terwijl de andere stand-by blijven. Het is dan ook logisch dat het graszaad dat u koopt uit een mengsel van meerdere soorten bestaat. Veel voorkomende grassoorten zijn roodzwenkgras, gewoon struisgras, veldbeemdgras en Engels raaigras. Van iedere soort werden dan nog eens tientallen rassen geselecteerd, elk met ook weer heel specifieke eigenschappen. Daarbij werd onder meer rekening gehouden met de weerstand tegen betreding, de mogelijkheid om zich na beschadiging te herstellen, de kiemkracht en de ge-

lijkmatische groei, de groene kleur in de winter en in de zomer, de droogteresistentie en de weerstand tegen ziekten en tegen maaien. Wat de groeikracht betreft, wordt voor gazon gras dikwijls naar rassen gestreefd die relatief traag groeien. Bedoeling is

dat ze voldoende groeien om normaal gebruik en betreden te overleven. Vooral de laatste jaren wordt op deze eigenschap erg de nadruk gelegd. Traaggroeiende grassoorten

hebben het grote voordeel dat ze minder gemaaid moeten worden en dus minder grasmaaisel produceren. Aan de andere kant van de curve zit het weidegras. Dat moet zo snel mogelijk groeien om als voedselbron te dienen voor het vee.

WELKE GRASSOORTEN BESTAAN ER?

Koopt u een doos met graszaad in de winkel, dan zitten er altijd diverse soorten graszaad in. U zult op de doos meer info vinden over de kwaliteiten van het zaadmengsel. We geven u een overzicht van de belangrijkste soorten en hun kenmerken.

- Engels raaigras (*Lolium perenne*): prima gras voor frequent gebruikte gazons. Ook geschikt voor gazons waar konijntjes, cavia's of kippen op lopen. Van deze grassoort bestaan heel wat rassen en variëteiten.
- Fijn zwenkgras (*Festuca filiformis* of *Festuca tenuifolia*): voor eerder droge gronden, ook geschikt voor gazons met een lage maaifrequentie.
- Roodzwenkgras (*Festuca rubra*): veranderlijke, sterke grassoort voor droge of niet te natte gronden. Uitlopers vormend, prima voor speelgazon.
- Beemdlangbloem (*Festuca pratensis*): belangrijke grassoort voor vochtige graas-, hooi- en bloemenweiden.
- Fioringras (*Agrostis stolonifera*): gazon gras voor vochtige gronden. Ook op zilte grond.
- Gewoon struisgras (*Agrostis tenuis*): fijn gazon gras voor droge, eerder arme gronden.

- Kamgras (*Cynosurus cristatus*): grassoort voor droge speelgazons.
- Moerasstruisgras (*Agrostis canina*): gras voor vochtige tot natte gronden.
- Schaduwgras (*Poa nemoralis*): de belangrijkste grassoort voor vochtige, beschaduwde gazons.
- Timoteegras (*Phleum pratense*): grassoort voor voldoende rijke en vochthoudende grond.
- Veldbeemdgras (*Poa pratensis*): belangrijke grassoort voor vochtige speelgazons, gras-, hooi- en bloemenweiden.

WAT VINDT U IN DE HANDEL?

In de handel zult u een drietal belangrijke mengsels aantreffen.

- 1 *Sport-, speel- en hobbygazon*, met 40 à 50 % Engels raaigras aangevuld met veldbeemdgras en vaak ook roodzwenkgras. Dit mengsel kan een zeer intensieve betreding aan, maar moet ook zeer vaak gemaaid worden, vraagt vrij veel bemesting en kent vrij snel ontwikkelingsproblemen bij droogte.
- 2 *Sier-, speel- en recreatiegazon*, met dik de helft roodzwenkgras, 20 à 30 % veldbeemdgras en eventueel kleine hoeveelheden Engels raaigras. Dit mengsel kan een normaal gezinsgebruik aan, en vraagt minder maaibeurten dan het voorgaande type. Het vraagt een gemiddelde bemesting, en kent zelden droogteproblemen.
- 3 *Onderhoudsarm gazon*: deze mengsels bevatten meer dan 70 % roodzwenkgras, aangevuld met diverse andere soorten. Dit mengsel kan een matig gezinsgebruik aan, en vraagt weinig maaibeurten. Dit type vraagt weinig voedingsstoffen, en heeft quasi geen last van de droogte.

AANLEG GAZON

Gazon kunt u op twee manieren aanleggen. U kunt gras inzaaien of graszoden aanbrengen. De eerste methode is goedkoper en het duurt

wat langer vooraleer de grasmatt mooi is; de tweede methode is merkkelijk duurder, maar u hebt na enkele weken al een betreedbaar gazon. Graszaad vindt u in alle tuinzaken, voor graszoden moet u naar een speciaalhandel.

Welke methode u ook toepast, de bodem dient vooraf goed losgemaakt te worden, met spade, spitvork, woelvork (ook grelinette genoemd) of frees. Bodemverbetering doet u door compost aan te brengen (afhankelijk van de ondergrond 35 à 45 l/m²), deze uit te spreiden en 10 tot 20 cm diep in te werken. Dit gebeurt bij voorkeur een tweetal weken voor het eigenlijke zaaien. Vervolgens legt u – net vóór het zaaien – alles vlak en maakt u de kluiten in de bovenste laag zo fijn mogelijk (gebruik hiervoor eventueel een kleine tuinwals of een brede plank). Na het fijn 'leggen', kan onmiddellijk gezaaid (het zaad) of uitgerold (de graszoden) worden. Het gras moet gelijkmatig (35-70 gram per m²) worden gezaaid. Om die gelijkmatigheid te garanderen, zaait u best de helft van het zaad in stroken in de lengterichting en zaait u de andere helft in de breedte.

Hark licht in en druk aan. Wie te weinig zaad gebruikt, zal een te dun gazon krijgen. Ben je te kwistig met het zaad, dan zullen de zaailingen elkaar verstikken. Hark of rol vervolgens de graszaden licht in. Wie harkt moet opletten dat het zaad niet op hoopjes terecht komt. Het zaaien gebeurt best in een vochtige periode, in het voorjaar (bv. van eind februari tot mei), of – beter nog – in het najaar (bv. van eind augustus tot begin oktober). Zorg er voor dat het ingezaaide terrein niet wordt belopen.

Niet alle locaties zijn even geschikt voor het aanleggen van een gazon (bv. droge zandgronden, sterk beschaduwde plaatsen). Gebruik een zaadmengsel dat is aangepast aan uw specifieke situatie. Er zijn trouwens ook schaduwgrasmengsels in de handel verkrijgbaar. In diepe schaduw zal elke grassoort sowieso de duimen leggen, en wijken voor mossen en schaduwminnende kruidachtigen. Zulke zones worden best van meet af aan als gazon opgegeven. Maar ook een mosgazon kan natuurlijk zijn charmes hebben ...

GAZONANLEG: EEN 10-STAPPENPLAN

- 1 Overweeg bij een nieuwe aanleg een bodemanalyse met passend advies.
- 2 Spit of frees de grond voldoende diep en verwijder onkruidwortels en stenen.
- 3 Werk tegelijk compost in. De bodemanalyse kan bv. het gebruik van kalk- of enkelvoudige meststof adviseren.
- 4 Laat minstens een week 'zakken'. Schoffel kiemend onkruid.
- 5 Egaliseer met de hark. Druk aan met een tuinwals. Hark de bovenlaag los.
- 6 Zaaï de helft van het zaad in stroken van 2 meter in de lengterichting. Zaaï de andere helft in de breedte. Hark licht in en druk aan.
- 7 Benevel bij droogte. Het zaad kiemt na één tot drie weken (traaggroeiend gras doet er soms zes weken over), samen met onkruiden. Deze laatste verdwijnen bij het maaien.
- 8 Maai bij een hoogte van 7 cm, 2 à 3 cm af. Doe de volgende maai beurten op 4 cm.
- 9 Zaaï bij voorkeur in augustus-september, maar van maart tot mei lukt het ook nog vrij goed.
- 10 Werkt u met graszoden, leg deze dan mooi aansluitend en houdt ze een drietal weken goed vochtig.

EEN GOEDE GAZONBODEM

Zoals alle planten heeft ook gras voedsel nodig. Gras wortelt oppervlakkig, de grootste wortelmasse bevindt zich in de bovenste 10 cm van de bodem. De voedselvoorraad van de bodem en de beschikbaarheid ervan voor de planten is afhankelijk van het bodemtype. Zand houdt weinig voedsel vast, leem- en kleibodems doen dat een heel stuk beter. Veel wordt echter goed gemaakt door het humusgehalte van de bodem. Humus houdt zowel vocht als voedingsstoffen vast om het dan volgens de behoefte van de plant weer vrij te geven.

Als de voedselreserve in de bodem daalt en niet opnieuw wordt aangevuld, dan zal het gras minder groen kleuren, zijn groeikracht verliezen en stilaan concurrentie krijgen van heel wat andere planten in het gazon. Sommige grassoorten (vooral de snelgroeiende) zijn hieraan erg gevoelig.

Gras groeit het hele jaar door en heeft dus ook altijd voedsel nodig. In de winter is dat verwaarloosbaar weinig, in het voorjaar en de zomer een stuk meer. De behoefte aan voedsel is erg afhankelijk van de temperatuur. Vooral in het voorjaar kunnen een paar zonnige dagen de indruk geven dat de grasgroei onstuitbaar is. Gebruik best traag werkende en bij voorkeur organische meststoffen voor uw gazon. De snelheid waarmee de meststoffen vrijkomen en beschikbaar worden voor de plant, is afhankelijk van de temperatuur.

EEN GOEDE GAZONBODEM ONDERHOUDEN

Fijn gezeefde compost is een goede bemesting voor uw gazon. U kunt daarvoor compost gebruiken die u zelf thuis maakt, maar ook gft- of groencompost afkomstig van een professionele composteerinrichting.

Een doorgedreven bodemverbetering van uw tuin bij de aanleg van het gazon, verschaft de bodem een jarenlange reserve aan humus en traag werkende meststoffen. In principe is nadien hoogstens nog een jaarlijkse compostgift nodig. Reken op een laag van 0,5 cm fijn gezeefde compost verspreid over het gazon.

Er zijn ook organismen die het gras gezelschap houden en die vanzelf meststoffen aanvoeren in de bodem! De Rhizobium-bacteriën die voorkomen op de wortels van vlinderbloemigen zoals klavers, leggen stikstof vast uit de lucht. Een deel van die stikstof komt ter beschikking van de waardplant waar ze op leven en van de planten in de buurt.

Voor een fris en groen gazon komt het er niet op aan het gras zo snel mogelijk te laten groeien, wel om het gezond te houden. Een goede, luchtige bodem vol humus en bodemleven is hiervoor van cruciaal belang. Tuinbodems met veel humus drogen niet snel uit en laten het overtollige water snel in de bodem dringen.

BEGIETEN

Behalve meststoffen heeft gras water nodig. De graswortels bevinden zich in de bovenste 10 cm van de bodem. Dat maakt ze gevoelig voor uitdrogen. Toch moet u uw gazon slechts zelden gieten. Alleen na het inzaaien kan het nuttig zijn om de

kiemende graszaadjes een duwtje in de rug te geven. Extra water toedienen stimuleert de plant tot oppervlakkig wortelen. Wanneer u dan tijdens een langere droogteperiode net op reis bent, is de kans groot dat uw gazon uitdroogt. Het besproeien van het gazon betekent bovendien een enorme verkwisting van water.

Begin dus zeker niet met gieten als u geen kans ziet om die gietbeurten vol te houden. Dikwijls weinig water geven maakt gras alleen vatbaarder voor droogte doordat het de vorming van korte wortels stimuleert. Als het toch een tijdje droog blijft, geeft u beter één maal grondig water dan vele keren een klein beetje. Begiet daarom het gras (of laat een sproeier werken) tot het water over de grond begint weg te vloeien over het bodemoppervlak. Wacht vervolgens een uur om het water diep te laten doordringen en herbegint met gieten tot opnieuw het water begint weg te stromen.

Besproeit u uw gazon nooit, dan zullen de wortels sowieso dieper de grond indringen en zal de grassamenstelling zich spontaan aanpassen. Bij langere droogte zijn de gevolgen miniem en herpakt het gazon zich snel. Verhoogt u de maaistand ook een paar centimeter dan overschaduw het gras beter de bodem en loopt de temperatuur bij de grond minder hoog op. Zo verdampt er minder water.

Besproeien heeft ook nog een ander nadeel. Het stimuleert de groei en de grasproductie. U moet dus vaker maaien en u oogst meer maaisel per maaibeurt.

Door de bodem van bij de aanleg te voorzien van een grote humusreserve, houdt deze het vocht na een regenbui of na het gieten veel langer vast.

GAZONONDERHOUD: 4 TIPS

- Bemest weinig of niet. Gebruik enkel traag werkende organische meststoffen of – bij voorkeur – compost.
- Besproei uw gazon niet.
- Verhoog de maaistand van uw grasmaaier tot 4 à 5 cm.
- Regel uw maaibeurten zodanig dat u niet meer dan een derde van het gras per keer verwijdert.

DE MAAIHOOGTE

In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, is kort maaien (op minder dan 3 cm) niet bevorderlijk voor het gazon.

Door de maaistand van uw grasmachine op 4 à 5 cm af te stellen:

- Spaart u de grasplantjes. U maait immers slechts de blaadjes weg en niet de stengel met het groeipunt.
- Geeft u mos minder kans. Er komt immers minder licht tot bij de bodem wat de mosontwikkeling vertraagt.
- Overschaduwet het gras beter de bodem en verliest deze minder water.
- Vallen de grassnippers – bij gebruik van een mulchmaaier – beter tussen de grasplantjes. Iets hoger gemaaid gras verwerkt beter de aangevoerde snippers.
- Geeft u aan meer grassoorten de kans zich te ontwikkelen.
- Wordt uw gazon minder kwetsbaar voor ziekten.
- Bevordert u het bodemleven en voorkomt u viltvorming.

GRAS MAAIEN

Uw gazon kan slechts een gazon blijven als u het ook op min of meer regelmatige tijdstippen maait. Zoniet groeit het uit tot een weiland met los van mekaar staande pollen waartussen zich ruigtekruiden en na een tijdje zelfs struiken en bomen kunnen vestigen.

Het gras wordt voor de allereerste keer (na aanleg) gemaaid wanneer het ongeveer 7 cm hoog staat. Een maaier met scherp mes is essentieel. Stel de maaier in zodat 2 à 3 cm van het gras wordt afgemaaid. Dit zal de graszaailingen doen uitstoelen (d.w.z. dat ze aan de grond zijloten krijgen).

Probeer de maaibeurt en de maaifrequentie zo te regelen dat u telkens ongeveer een derde van de hoogte van het gras verwijdert. Stel het maaien dus niet te lang uit. Hoe vaak u precies moet maaien, zal afhangen van de weersomstandigheden en de grassoort, maar maai zeker nooit korter dan 4 à 5 cm om de verdamping van bodemvocht te beperken, de grasplantjes niet te beschadigen, viltvorming te beperken ...

De wekelijkse maaibeurt maakt het gazon echter tot één van de meer arbeidsintensieve plekken van uw tuin. U hebt er gelukkig niet veel vakkennis voor nodig, maar het kost u tijdens de zomer wel vele uren werk. Er is immers niet enkel het maaien zelf, maar ook de tijd die u nodig hebt voor het leegmaken van de grasbak, het afvoeren en het verwerken van het gemaaid gras, het afwerken van de graskanten en het oplossen van kleinere, onvoorspelbare probleempjes (bv. mollen).

Over welk type maaier u ook beschikt, besteed aandacht aan het onderhoud ervan. Zorg vooral dat de messen tijdig worden geslepen, zodat u een zuivere snede bekomt. Bij normaal gebruik kunt u de gazonmaaier best jaarlijks een grondige onderhoudsbeurt geven. Of uw maaier nu elektrisch of met een benzinemotor wordt aangedreven, maaien zal steeds in meer of mindere mate aanleiding geven tot luchtverontreiniging. Met een goed afgestelde motor kunt u de uitstoot van schadelijke gassen tot een minimum beperken. Het is aan te raden alkylaatbenzine te gebruiken bij grasmaaiers met een benzinemotor, in plaats van gewone benzine. Dit type synthetische benzine is beter voor het milieu én voor uw machine.

DEMONSTRATIEPROEVEN

In 2008 vroeg Vlaco aan het Comité Jean Pain vzw om in het bezoekerscentrum Hof ter Winkelen in Londerzeel een aantal demonstratieproeven aan te leggen rond kringlooptuinieren. De proeven hebben een dubbel doel. Enerzijds nagaan in hoeverre bepaalde technieken inderdaad 'afval' beperken en tijd besparen; anderzijds hoe ze de tuin mooier en rijker maken. Inzake het thema 'grasbeheer' werden reeds volgende vaststellingen gedaan:

Snelgroeiend graszaadmengsel gezaaid op een bodem bemest met compost.

- het eerste jaar na inzaaien, groeien traaggroeiende graszaadmengsels inderdaad minder snel en leveren ze minder maaisel op. Het tweede jaar is echter het traaggroeiend effect grotendeels verdwenen. Andere grassoorten nemen vermoedelijk de mat over.
- Het effect van compostgebruik bij aanleg blijft langer duidelijk. Percelen zonder compost geven weliswaar minder maaisel, maar ze liggen er ook schraler en bleker bij.
- Percelen die gemulchmaaid worden, kennen weinig verschil inzake beheersintensiteit. Zowel percelen die met traaggroeiend als snelgroeiend gras werden ingezaaid, vragen evenveel tijd om ze te mulchmaaien.

Een snelgroeiend graszaadmengsel gezaaid op onbemeste grond. Let op de gelere kleur van het gras.

Traaggroeiend mengsel op bemeste grond, met opvallend meer onkruid.

ONKRUIDBESTRIJDING

Strikt genomen kunt u alles wat u niet zelf gezaaid of geplant hebt in de tuin als onkruid beschouwen. Met een beetje tolerantie en interesse voor wat zich spontaan aanbiedt, komt u echter snel tot de vaststelling dat ook daar boeiende planten tussen zitten. Een beetje gedoogbeleid kan uw gazon – en eigenlijk uw hele tuin – een stuk rijker en interessanter maken.

Vooraf tijdens het kiemen van het ingezaaide gras zult u tegelijk heel wat eenjarige kruiden zien ontwikkelen. Soorten die er zeker

bij zijn: herderstasje, vogelmuur, schijfkamille, klein kruiskruid en melganzenvoet. Deze 'on'kruiden verdwijnen na enkele maai-beurten vanzelf; het heeft dus geen zin hiertegen herbiciden in te zetten. Ook heel wat twee- of meerjarige planten leggen er bij regelmatige maai-beurten zeker het bijltje bij neer. Een beperkte groep planten houdt stand in gazons. Witte klaver, gewone paardenbloem, gewoon biggenkruid, madeliefje, kruipende boterbloem en smalle weegbree zijn de bekendste. De combinatie van deze wilde planten en het ingezaaide gras zorgt voor spontane bloementapjten van een sierlijke schoonheid; een gewoon gazon dat tussen de maai-beurten door opgefleurd wordt met on-

telbare kleine bloempjes. Eenvoudig, mooi en natuurlijk! Smaken verschillen natuurlijk. Wie toch de voorkeur geeft aan een egaal gazon, dient te zorgen voor een goede bodemverluchting en waterhuishouding. Compost kan u hierbij zeker helpen (zie verder). Herbiciden zijn slechts een tijdelijke oplossing.

Besef dat onkruid werven uit het gazon quasi onmogelijk is. Reeds vóór het inzaaien zijn de onkruidzaden in de bodem aanwezig. De werkzaamheden bij de aanleg van uw gazon hebben ze zelfs naar boven gebracht en geactiveerd. Bovendien voeren dieren, wind en afspoelend water ook heel wat zaden aan. De meeste onkruiden verdragen het wekelijks maaien niet en zullen spontaan verdwijnen. U kunt ook experimenteren met de maaihoogte. Pas echter op met te kort maaien. U loopt dan het gevaar ook een aantal grassoorten te verliezen. Sommige onkruiden kunt u eenvoudig met de hand verwijderen. Soms bloeien ze zo mooi dat ze niet eens storen. Zitten er uiteindelijk toch nog een paar lastposten in uw gazon, dan zult u moeten kiezen: er mee leren leven, 'op de knieën gaan' en ze manueel verwijderen, of een herbicide gebruiken. Denk er wel aan dat een herbicide meteen alle mooi bloeiende kruiden vernietigt en dat u een serieuze aanslag pleegt op het leven in de bodem en vaak ook op planten in de buurt.

Lees aandachtig de aanwijzingen en de gebruiksaanwijzing van het gebruikte product en hou u aan de opgegeven dosis. Ver-

geet niet dat u bij de volgende maaibeurten met 'belast' grasmaaisel opgescheept zit dat voor de eigen composthoop en zeker als mulchmateriaal niet meer in aanmerking komt.

Mos neemt een bijzondere plaats in onder de 'onkruiden'. Mos is een uitgesproken nederig plantje dat bijdraagt tot de zachtheid van het gras. Veel mensen vinden het helemaal niet erg dat mos deels de plaats inneemt van het gras in hun gazon. Dit gebeurt meestal in de schaduw van bomen of struiken. De aanwezigheid van mos kan meerdere oorzaken hebben. Het komt er vrijwel steeds op neer dat het gras het niet echt goed

doet en dat het mos de vrijgekomen plaats inneemt: te weinig zonlicht, te nat, te kort gemaaid, te compacte bodem ...

MULCHMAAIEN

Wil u graag een behoorlijke grasoppervlakte behouden en toch weinig of geen grasmaaisel produceren? Dan is de mulchmaaier voor u dé oplossing. Tegenwoordig vindt u dit type grasmaaier in het gamma van bijna ieder merk. Het is een toestel dat zodanig is gebouwd dat het gemaaid gras volledig wordt verpulverd en vervolgens tussen de grasmatten wordt teruggeblazen. Het fijngesnipperde maaisel komt tussen de grassprietjes

op de bodem terecht waar het een dunne mulchlaag vormt, vandaar de naam. Met de mulchmaaier hebt u dus gewoon geen maaisel meer. Het verteert ter plaatse en geeft zijn voedingsstoffen terug aan de bodem en het gras.

Zeker bij mulchmeters is het van belang voldoende hoog te maaien (4 à 5 cm) zodat de grasmatten het verpulverde gras volledig kan opnemen en verwerken. Mulchmeters bestaan zowel in lichte als zware uitvoering, zowel elektrisch aangedreven als met een benzinemotor. Sommige merken bieden de mogelijkheid om toch eenvoudig en snel een opvangbak aan de machine te monteren. Wanneer u dus wegens slechte weersomstan-

digheden of vakantie enkele weken niet aan maaien toe bent gekomen, kunt u het maaisel voor één keer op de ‘klassieke’ wijze opvangen.

In de handel vindt u tegenwoordig ook een hele reeks maairobots. Een maairobot is een toestel dat zonder manuele handelingen het gras mulcht. Hiervoor bevindt zich langs de rand van het gras een onzichtbare perimeterdraad die het terrein afbakent. De robot blijft steeds binnen het afgebakende gebied. Een volautomatisch model zal zichzelf opladen in zijn oplaadstation en zal op vooraf ingestelde tijdstippen zijn werk uitvoeren. Het gras blijft hierdoor het ganse jaar door op de gewenste lengte.

“Veroorzaakt mulchmaaien viltvorming in het gazon ?”

Dit is een vraag die dikwijls gesteld wordt. Vilt is de naam voor de laag onverteerde stengels, bladeren en wortels die op de bodem achterblijven. Wenst u die viltlaag te verwijderen, dan kunt u het gazon verticuteren. In heel wat tuinen zorgt dit jaarlijks ook nog eens voor een flinke berg afval. Voor alle duidelijkheid: vilt wordt **niét** veroorzaakt door de gemakkelijk verteerbare fijne grasblaadjes die tijdens het mulchmaaien tussen het gazon terecht komen. Het zijn de oppervlaktewortels en de bovengrondse uitlopers van het gras zelf die moeilijker verteren. Viltvorming kunt u voorkomen door de leefomstandigheden van de afbraakorganismen aan het bodemoppervlak te verbeteren. Het komt er daarbij vooral op aan om het vochtgehalte onderaan het gras te verbeteren. In de praktijk betekent dit hoger maaien.

Bij extreme viltvorming wordt dikwijls tot verticuteren overgegaan (zoals aangegeven op deze foto). Viltvorming kunt u voorkomen door de leefomstandigheden van de afbraakorganismen aan het bodemoppervlak te verbeteren.

“Hoe beter en humusrijker de ondergrond, des te meer regenwormen, dus des te meer mollen. Of toch niet?” Het is weinig waarschijnlijk dat u door te mulchmaaien of fijne compost aan te brengen mollen lokt. Althans, er bestaat geen wetenschappelijke basis om dit te beweren. Mollen spelen een niet onbelangrijke rol in de luchthuishouding in de bodem. De storende molshopen kunnen verspreid worden over het gazon of gebruikt worden als potgrond. De kuilen die hier en daar na het woelen ontstaan, kunnen met zand of tuingrond gedicht worden. De graszode zal snel weer dichtgroeien. Maken de mollen het écht te bont? In de handel zijn mollenverjaag-apparaten (sommige op zonne-energie) beschikbaar. Iedere 30 seconden verspreiden ze een ultrasoon gepiep doorheen de mollengangen. Eenvoudig aan te brengen, niet storend en zeer efficiënt.

Ook veldmuisjes en de grotere woelmuizen durven al eens gangen graven in uw grasmat, maar in vergelijking met mollen is dit probleem meestal van een veel beperkter orde. Streven naar een open grasmat (zonder dikke vilt- of mospakketten) lost al een groot deel van het probleem op. Engerlingen (de larven van meikevers) en emelten (de larven van langpootmuggen) knabbeln soms aan de wortels van de grasmat, maar mits een correct grasbeheer lossen deze probleempjes zich meestal vanzelf op.

MAAIFREQUENTIE

Om te voorkomen dat u per maaibeurt meer dan een derde van de grashoogte moet afmaaien, dient u een zekere regelmaat aan te houden bij het maaien. Voor een groot deel van de zomer – ook met een gewone grasmaaier – betekent dit één maaibeurt per week. Omdat de mulchmaaier behalve maaien het gras ook moet versnipperen en tussen het gazon terugblazen, mag het maaien zeker niet worden uitgesteld. Meer nog dan bij het ‘klassiek’ maaien is het bij mulchmaaien van belang dat het gras droog is. Nat gras klit immers gemakkelijk aan elkaar en verspreidt zich moeilijker tussen de grassprietjes. Moet u toch maaien bij nat weer en wilt u niet dat er wat gras op het gazon blijft liggen? Monteer dan snel de opvangbak en verwerk het gemaaide gras in de compostbak.

GEEFT MULCHMAAIEN MEER WERK?

Aangezien u bij mulchmaaien best een strikt maairegime hanteert, kan het best zijn dat u tijdens het groeiseizoen vaker moet maaien. Daar staat echter een aanzienlijke tijdsbesparing tegenover. U moet niet steeds stoppen om de grasbak leeg te maken en u hoeft het grasmaaisel ook niet af te voeren of te verwerken! Enkel op het einde van de maaibeurt het toestel onderaan even proper maken en klaar is kees.

DE VOORDELEN VAN MULCHMAAIEN

- Het gaat sneller.
- U hebt geen afval meer.
- U moet minder bemesten.

AANDACHTSPUNTEN

- U moet iets vaker maaien.
- Het gras moet (vrij) droog zijn.
- U reinigt uw grasmaaier best na iedere beurt.

GAZONBEHEER: UW JAARPROGRAMMA

- **Maart - begin april:** verticuteer als het gazon veel mos of vilt bevat. Bemest sport-, speel- en siergazons. Doe dat steeds matig en gebruik bij voorkeur fijngezeefde compost. Bemest liever in verschillende beurten. Teveel voedingsstoffen toedienen zorgt voor overdreven grasgroei en kan tot ziektes leiden. Bij mulchmaaien kan de aanbevolen dosis sterk verminderd worden. Maai nooit te kort.
- **April - mei - juni:** mulchmaaien is vanaf nu mogelijk tot eind september.
- **Juli - augustus:** maai bij droogte wat hoger.
- **September - oktober:** zaai kale plekken in.
- **November:** laatste maaibeurt op 4 à 5 cm helpt mos voorkomen. Een compostgift in het najaar legt de basis voor mooi gras in de lente. Verwijder afgevallen bladeren.
- **December - februari:** verwijder afgevallen bladeren. Bekalk enkel indien na een bodem-analyse blijkt dat dit nodig is. Overbekalking kan tot ziektes leiden.

Waarheen met het maaisel?

COMPOSTEREN

Composteren is niet: het gras op een hoop gooien, week na week, jaar na jaar, zonder er naar om te kijken of het te beluchten. Dit is eerder ‘wachten-en-zien-wat-er-van-komt’; composteren kunt u dit niet noemen.

Bij composteerdere staat grasmaaisel bekend als een lastig product. Niet omdat het moeilijk verteert, maar net omdat het heel snel verteert. Dat kunt u merken wanneer u een hoeveelheid gras op een hoop legt of in een zak stopt. Binnen een paar uur is het gras zo warm dat u er uw hand niet meer kunt in stoppen. U ziet het volume sterk verminderen en als u er een dag later in harkt, is de geur niet te harden. Hoe komt dat? Grasmaaisel bevat veel water én veel voedingsstoffen. Dat zijn twee elementen die door afbraakorganismen erg geapprecieerd worden. Bovendien heeft

grasmaaisel een lage koolstof-stikstofverhouding en bevat het geen houtvezels of andere moeilijk verteerbare stoffen. Omdat het zacht is, zakt het tijdens de vertering gemakkelijk in elkaar. Er ontstaat een gebrek aan lucht. Zonder zuurstof stopt het composteringsproces en ontstaan er gassen in het compostierend materiaal. Gevolg? Geurhinder. Bovendien heeft het materiaal de neiging om te gaan verzuren.

Grasmaaisel is in composteringstermen ‘groen’ materiaal. Ook keukenresten zijn typisch groen materiaal. Het hoge vochtgehalte van het maaisel kunt u eventueel beperken door het gras niet meteen op te vangen in de grasbak. Laat het enkele uren op het gazon in de zon drogen vooraleer u het verzamelt. Zo vermindert ook het volume. Slechte compostering en geurhinder zijn dus het gevolg van een gebrek aan stevigheid van het grasmaaisel. Het probleem is eenvoudig op te lossen: struc-

tuurmateriaal toevoegen. Structuur- of 'bruin' materiaal is stevig, eerder droog en meestal voedselarm. Voor een goede compostering streeft u steeds naar een mengsel van groen en bruin. De ervaring zal u helpen, maar u kunt beginnen met twee delen gras op één deel structuurmateriaal.

Zeeft u er op het einde van het composteringsproces een deel van het bruin materiaal weer uit, dan kunt u het een tweede keer als structuurmateriaal gebruiken.

In de zomer kunt u niet altijd over structuurmaterialen zoals dennennaalden of herfstbladeren beschikken. U doet er dus goed aan een kleine voorraad aan te leggen. Dat kan op een elegante manier door de uiteinden van een vier tot vijf meter lang stuk afsluitdraad samen te binden. Zo bekomt u een mand, waar u ook gesnipperd snoeihout in kunt verzamelen. Denk er dan wel aan het snoeihout te bevochtigen. Zo zal het al beginnen te composteren. Wanneer u het dan in de zomer mengt met het grasmaaisel zal het gras snel mee verteren. Omdat gras zoveel sneller verteert dan houtig materiaal kunt u aan het mengsel grassnippers geregeld nieuw grasmaaisel toevoegen. Experimenteren staat vrij. Genieten van al het leven dat zich in de compost ontwikkelt ook.

Zorg er vooral voor dat u het grasmaaisel en het bruin materiaal steeds goed door elkaar mengt vooraleer u het in uw compostbak brengt. Zet de inhoud van uw eerste compostbak, van zodra die vol is, om naar een tweede bak. Zo verbetert u nog

eens extra de luchttoevoer en kunt u de vochtigheid controleren. Door de intense compostering van het luchtig mengsel zal de temperatuur zodanig stijgen dat er veel vocht verdampt. De kans is groot dat de inhoud van uw compostbak volledig uitdroogt. De afbraakorganismen stoppen dan hun activiteit en u zult nooit compost verkrijgen! De ervaring zal u leren hoeveel water u moet toevoegen. Na enkele weken composteren moet u vlot een paar druppels water uit het mengsel kunnen persen wanneer u het samenknijpt in uw vuist.

Het spreekt voor zich dat u ook ander keuken- en tuinresten kunt toevoegen aan uw compost. Kalken of toevoegen van starters of versnellers is totaal overbodig. Zet eventueel uw compost een tweede keer om. Dek hem in de derde en laatste fase af zodat de voedingselementen er niet uit wegspoelen. Een droog en kruimelig eindproduct is ook veel aangenamer in gebruik.

Hebt u vragen in verband met composteren, dan kunt u steeds terecht bij de compostmeesters van uw gemeente of intergemeentelijke vereniging. Ook op de website van Vlaco (www.vlaco.be) vindt u heel wat nuttige informatie.

WELK STRUCTUURMATERIAAL KUNT U GEBRUIKEN OM ONDER UW GRASMAAISEL TE MENGEN?

- Haagscheersel
- Dorre stengels van vaste planten die u tot in het voorjaar liet staan of wegsnoeit in de zomer
- Herfstbladeren die u kunt opsparen
- Houtsnippers
- Stro
- Dennennaalden

“Kunt u gras in een compostvat verwerken?”

Een compostvat hoort bij een kleine tuin. Net zoals bij een grote tuin is het niet zozeer de oppervlakte die bepaalt of u het grasmaaisel kunt verwerken, maar wel het aanbod en de variatie aan structuurmateriaal. U kunt dus inderdaad ook in een compostvat grasmaaisel composteren. De hoeveelheden zullen weliswaar veel kleiner zijn.

Meng het grasmaaisel en het luchtig materiaal zoveel mogelijk vooraleer u het in het vat brengt. Gebruik wekelijks de beluchtingsstok. In het vat zijn ook andere keuken- en tuinresten welkom. Zet het compostvat een paar keer per jaar om. Bij iedere omzetting kunt u een hoeveelheid compost oogsten en versnelt u het verteringsproces aanzienlijk. Het onverteerde materiaal brengt u terug in het vat. U zult merken dat het een dag of twee later erg warm wordt in het vat.

GRASMAAISEL ALS MULCHMATERIAAL

U kunt gerust grasmaaisel in de tuin gebruiken als mulchmateriaal, en het bv. in een dunne laag op de bodem strooien tussen de vaste planten, kruiden en struiken. Ook tussen groenten is het een goed idee om de bodem bedekt te houden als bescherming tegen het uitdrogen. Vers gemaaid ruikt het gras nog aangenaam en fris. Het laat zich gemakkelijk aanbrengen en als u de dikte van de laag beperkt tot een drietal centimeter, gaat het niet gisten, verzuren of stinken.

Let wel op bij de toepassing van mulch tussen jonge en lage plantjes. Wees voorzichtig, bedek de plantjes niet. Na enkele dagen zal u misschien toch merken dat het gewas bedekt geraakt is met mulch (bv. door merels die in de mulchlaag naar wormen op zoek gingen). Geen nood. Na enkele weken is het laagje gras voldoende verteerd om oppervlakkig te worden ondergewerkt (dit hoeft uiteraard niet).

Wanneer u voor het eerst mulcht met gras, zal de vertering ervan misschien wat meer tijd vergen. Het bodemleven is er nog onvoldoende op voorbereid. De bedekking door het grasmaaisel en de voedingsstoffen die erin aanwezig zijn, zullen de afbraakorganismen echter snel activeren. Dit kunt u zelf gemakkelijk waarnemen door regelmatig eens onder het laagje te gaan

neuzen. U merkt dat er wormen en ook enkele springstaarten en pissebedden opduiken. De wormen spelen een essentiële rol in de bodem. Ze maken gangen die voor verluchting zorgen. Bij hevige regens zorgen die gangen voor het ontwateren. Tot slot verbeteren ze de kruimeligheid. Omdat gras zogenaamd 'groen' materiaal is en dus gemakkelijker verteert dan 'bruin' mulchmateriaal (bv. houtsnippers), zullen de wormen er sneller op reageren en zal het ook sneller verteren en voedsel afgeven.

De grond onder het gras verzuurt niet. U hoeft ook niet voor schimmelvorming te vrezen. De planten in de omgeving zullen dankbaar reageren op het vocht, de aangevoerde voedingsstoffen en de verbetering van de bodemstructuur.

En onkruidzaad? Als er bijvoorbeeld straatgras of laag bloeiend onkruid in het gazon zit, kan er wel wat zaad tussen het maaisel zitten. Even oppervlakkig schoffelen alvorens het volgende laagje mulch aan te brengen en het probleem is opgelost.

Ook slakken kunnen wel eens roet in het eten gooien, zeker op natte grond. Mulchen met gras, als bescherming tegen het uitdrogen van de bodem, is daarom vooral op droge grond erg aan te raden. Hebt u natte kleverige aarde in uw tuin, probeer dan toch eens te mulchen in een hoekje van uw tuin. U zult merken dat de structuur en na een tijd ook de afwatering, als gevolg van de wormenactiviteit verbeteren.

NAAR DE KIPPEN ERMEE

Kippen zijn uitgesproken alleseters. Gekocht kippenvoer bestaat voor een groot deel uit granen en zaden. Als de kippen over voldoende loopruimte beschikken, scharrelen ze voortdurend. Ze zijn op zoek naar alles wat ze kunnen vinden aan wormen, pissebedden en andere beestjes. Maar ook groene plantendelen staan op hun menu. Liefst pikken ze het gras

rechtstreeks en vers van het grasplantje. Maar biedt u ze een hoeveelheid gemaaid gras aan dan zullen ze zich daar zeker aan tegoed doen. Uiteraard mag u niet verwachten dat uw kippen bakken grasmaaisel aankunnen. De kippen scheppen trouwens meer plezier in het scharrelen tussen het gras dan in het eten van het gras. Het bodemleven dat wordt aangetrokken door het grasmaaisel lijkt interessanter dan het maaisel zelf. Zo ontstaat een mini-kringloop van organisch afval, bodemleven en kippen.

Of het grasmaaisel uiteindelijk door kippen en wormen wordt opgegeten en ingewerkt dan wel als een smurrie achterblijft, hangt af van de oppervlakte van uw kippenren, van de grondsoort, de levendigheid van uw kippen, de beschikbaarheid van ander voedsel ... Geef de kippen nooit meer dan ze kunnen verwerken. Geef het grasmaaisel onmiddellijk na het maaien. Grasmaaisel verhit en 'gist' snel. Het is dan niet meer geschikt voor de kippen. U kunt grasmaaisel uitstrooien in een scharrelbak. Met zo een bak voorkomt u dat de keuken- en tuinresten door de kippen rondgestrooid wordt over de hele ren en dat de ren een smurrie wordt.

Het is voor de kippen veel aangenamer het gras zelf te kunnen gaan pikken op het gazon, geef ze daartoe regelmatig de gelegenheid. Ze zullen er gelijk een heleboel, mogelijk schadelijke organismen uitpikken.

Behalve kippen zijn ook andere neerhofdieren nuttige gazonmaaiers. Eenden bijvoorbeeld bieden het voordeel niet in het gras te krabben. Ze laten de grasmatten intact. Hou er wel reke-

ning mee dat deze dieren ook uitwerpselen produceren. Het deel van het gazon waar u vrienden wil ontvangen of kinderen laten spelen, zult u voor de dieren moeten afsluiten.

Konijnen, cavia's e.d. kunt u gerust op het gazon van de ongemaaide grassprietten laten knabbelen, maar meer dan een handvol heel vers gazonmaaisel is niet geschikt voor deze dieren.

TOCH NAAR DE PROFESSIONELE COMPOSTERING

Voor een groot deel van de Vlamingen is het containerpark een plek om het grasmaaisel heen te brengen. Samen met heel wat anderen staat u dan op zaterdag aan te schuiven om er uw zakken en aanhangwagen te lossen in de daartoe voorziene container. Vandaar gaat het op maandag naar de professionele

compostinstallatie waar het gemengd wordt met ander tuinafval en omgevormd tot kwaliteitsvolle groencompost. Dit is uiteraard een goede zaak.

Stop uw grasmaaisel niet in de gewone huisvuilzak. Dan gaat het naar de verbrandingsoven en verdwijnen de voedingsstoffen en het water door de schouw. De inzameling van grasmaaisel en ander tuinafval, het transport en de verwerking kosten uiteraard geld. Steeds meer gemeenten verhalen die kosten op de aanvoerder van het materiaal, volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Volgens een systeem van gedifferentieerde tarifiëring (Diftar) betaalt iedereen voor de hoeveelheid afval die hij aanvoert. De huis-aan-huis-ophaling van groente-, fruit- en tuinafval (gft) is voor heel wat mensen nog een manier om zich van hun grasmaaisel te ontdoen. Ook hier stappen gemeenten steeds vaker over naar het Diftar-systeem.

Gft wordt in tegenstelling tot groenafval verwerkt in gesloten installaties. Dat maakt de verwerking nog een stuk duurder. Het eindproduct wordt gft-compost genoemd.

WAAROM NIET IN DE BERM OF GEWOON VERBRANDEN?

Volledigheidshalve vernoemen we nog twee manieren om het gras te 'verwijderen'. Die zijn niet alleen illegaal, maar ook erg milieuvervuilend.

- Sluikstorten is veel minder onschuldig dan sommige mensen wel denken. Grasmaaisel bevat veel vocht en voedingsstoffen. Wanneer u jaar na jaar uw grasmaaisel aan de rand van een bos of in de berm dumpst, verrijkt u plaatselijk de bodem met alle gevolgen van dien voor de flora. De interessante en bloemenrijke vegetatie verdwijnt en maakt plaats voor ruigtekruiden allerlei.
- Ook het verbranden (van o.a. grasmaaisel) in de tuin is geheel uit den boze en bovendien verboden. Behalve reuk- en rookhinder veroorzaken tuinvuurtjes ook een hele reeks van giftige verbrandingsgassen. Eén van de meest bekende zijn de dioxines. Deze ontstaan bij het verbranden van stoffen die chloor bevatten. Planten bevatten chloor in hun celvocht onder de vorm van zouten.

Voedselrijke planten(delen) zoals grasmaaisel bevatten trouwens vrij veel zouten.

Alternatief gazonbeheer

De aanleg van de tuin is meestal niet prioritair voor wie net gebouwd heeft. Gemakshalve wordt dan vaak gekozen voor veel gazon. Naarmate de interesse groeit en er meer tijd vrijkomt om te gaan tuinieren, wordt de tuin verfraaid met borders van struiken en vaste planten. Wilt u de klassieke paden verlaten maar toch wat openheid bewaren in de tuin dan kunt u kiezen voor een ‘alternatief’ gazonbeheer.

MINDER OPPERVLAKTE GAZON

De meest radicale manier om de hoeveelheid grasmaaisel te verminderen is een deel van het gazon vervangen door andere beplantingsvormen. Borders van vaste planten, struiken en bomen, perkjes met bloemen, een vijver of een terras ... in de meeste gevallen zult u voor dezelfde oppervlakte niet alleen veel minder tuinafval bekomen, het zal vooral veel gevarieer-

der zijn van samenstelling. Het wordt vlotter verwerkbaar en geeft betere resultaten in compostvat of -bak.

Wil u een oppervlakte van enkele vierkante meter gazon omvormen tot bijvoorbeeld een kruidenhoek, dan kunt u gebruik maken van de truc met het karton. Op korte tijd en zonder uw rug te belasten met spitten, kunt u uw gras vervangen door een onkruidvrije, milieuvriendelijke en voedzame kruidentuin. Hoe gaat u te werk? Verzamel grote kartonnen dozen (bv. van elektroapparaten), vermijd geplastificeerde of met kleurinkt bedrukte dozen. Verwijder de eventuele kleefstrips en plooi de dozen samen zodat u een dubbele laag karton verkrijgt. Leg dit op het gras en zorg ervoor dat het karton elkaar goed overlapt. U doet er goed aan om dit werkje uit te voeren wanneer de bodem vochtig is. Dat bevordert later de vertering van de grasmat. Snij vervolgens gaten in het karton op de plaatsen waar

u kruiden wilt zetten. Steek op die plaatsen een stuk zode uit, maak de grond eronder los en voeg wat compost toe. Gebruik hiervoor planten met een stevige wortelkluif.

Vervolgens dekt u alle karton af met een 5 tot 10 centimeter dikke laag houtsnippers of compost. U houdt daarbij uiteraard de jonge plantjes vrij.

Tijdens de volgende weken zal onder het karton het gras verdwijnen en door de wormen en het bodemleven ver-

teerd worden. Daarbij worden de bodemstructuur en de voedingstoestand verbeterd. Onkruiden waarvan u voordien last had, zullen het onderspit delven en de plaats laten aan de vers geplante kruiden die het rijk nu voor zich hebben. Na enkele maanden is ook het karton verteerd. Hebt u weinig lastige onkruiden in uw gazon dan kunt u dit werkje uitvoeren in het najaar. Tegen het voorjaar komen de geplante kruiden dan volop in groei. Hebt u wel wortelonkruiden in uw gazon, stel het aanbrengen van het karton beter uit tot in het voorjaar.

HOOILAND, BLOEMENWEIDE

De aanleg van bloemenweiden en hooilandjes sluit heel goed aan bij de principes van het kringlooptuinieren. Het zijn ware paradijzen voor allerlei insecten. Deze tuinen vragen minder werk en kaders mooi in het groeiende milieubewustzijn. Zeker in grotere kringlooptuinen kunnen bloemenrijke graslanden makkelijk en stijlvol verwerkt worden. Enkele maaibeurten per jaar volstaan (bij een gazon mag u daarentegen al snel rekenen op 30 maaibeurten per jaar).

VERDUIDELIJKING VAN EEN AANTAL TERMEN

- Een **bloemenakker** wordt jaarlijks omgespit en telkens opnieuw ingezaaid met eenjarige bloemen.
- Een **bloemenweide** bestaat uit doorlevende bloeiende planten en grassen. In principe is bijzaaien niet nodig en de bloemenweide kan zich in stand houden dankzij het aangepast maaibeheer.
- Een **hooiland** is gelijkaardig qua beheer, maar de grassen hebben duidelijk de overhand.
- Bij een **bollengrasland** ligt de klemtoon op de voorjaars-bolgewassen die erin groeien. Na bloeien en verwelken van de bladeren kan men het grasland beheren als gazon of men kan het gras laten opgroeien tot hooiland of bloemenweide.

U kunt verschillende types **bloemenweiden** maken. Een bloemenweide met vooral uitheemse planten inzaaien is een mogelijkheid, maar u kunt ook kiezen voor een meer natuurlijke versie waarin uitsluitend streekeigen soorten aanwezig zijn. U kunt bv. gele of blauwe bloemen laten domineren door voor het inzaaien of inplanten specifieke soorten te kiezen. Hou er rekening mee dat uw bloemenweide spontaan evolueert.

Wilt u het zichzelf makkelijk maken, dan kiest u gewoon voor een **hooiland**. Zaai het perceel in als een gazon, en u zult merken dat er vanzelf wel allerlei bloempjes (meestal met zachtgele tint) tussen het gras beginnen ontwikkelen. Hoe u de aanleg, inzaai en beheer van hooiland of bloemenweide aanpakt, is van heel veel factoren afhankelijk: bodemvocht, helling, textuur, smaak ...

Zowel bloemenweide als hooiland zijn geschikt voor schrale tot matig voedselrijke gronden. Bemesten is uit den boze. Hoe voedselarmer de grond, hoe beter. Zo krijgt u meer bloemen- en plantensoorten tussen het gras.

Afhankelijk van de groeikracht moet u één- tot driemaal per jaar maaien. Op zeer zandige, arme gronden is de groeikracht minimaal en volstaat een enkele maaibeurt in september – oktober. Is de groeikracht iets forser, maai dan al eens tussen half juni en begin juli en een tweede keer in het najaar (vanaf half september). Net na aanleg kan de grond nog wat te rijk zijn. Eventueel moeten dan 3 maaibeurten per jaar gebeuren om de bodem te verarmen. Blijft de groeikracht hoog zodat jaar na jaar een derde maaibeurt nodig blijkt, dan kunt u de vraag stellen of een bloemenweide op uw grond wel zinvol is.

Wacht niet met maaien tot gras en bloemen zo hoog zijn dat ze omvallen als gevolg van regen, wind of ouderdom. Maaien doet u best met een zeis, maaibalk of een stevige schijfmaaier; kleine grasoppervlakken kunnen eventueel met een sikkel aangepakt worden. Door maar een paar keer te maaien in de loop van de zomer stoelt het gras minder uit en vormt het eerder pollen dan een grasmat. Na het maaien ontstaan daardoor open plekken tussen het gras. Precies daar zullen de zaden van de bloeiende planten ontkiemen. Het is trouwens op dit principe dat het bermbeheer gebaseerd is.

Zowel bij een bloemenweide als bij een hooilandje moet het maaisel met de voedingsstoffen die het bevat, worden afgevoerd. Door het afvoeren verschraalt u de grond en verrijkt u de flora. Laat het maaisel enkele dagen nadrogen want ondertussen valt ook nog een deel van de bloemenzaden op de grond. Het maaisel is prima geschikt als dierenvoeder, maar kan ook gecomposteerd worden. Denk er wel aan dat het maaisel veel zaad bevat en dat u er zonder hoge temperatuur in de compost niet zal in slagen om het merendeel van het zaad te vernietigen. Bij iedere maaibeurt verzamelt u natuurlijk een aanzienlijke berg materiaal, minder nochtans dan wan-

neer u al het maaisel van de wekelijkse maaibeurten op één hoop zou gooien. U stimuleert het gras immers niet elke keer tot extra groei. Gewoon niet maaien is écht geen optie. Er zal vlug verruiging optreden en uiteindelijk zal alles dichtgroeien met houtgewassen.

U kunt uw bloemenweide afwisselen met gazonstrookjes. Door het pad naar het tuinhuisje of de compostbak, de omgeving van de schommel, een doorkijkje naar een poeltje ... regelmatig kort te maaien, creëert u ondanks het wilde gras en de hoge bloemen toch een gevoel van netheid.

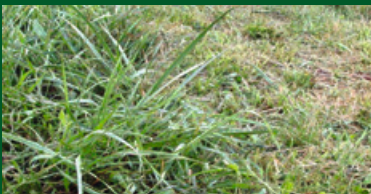

ENKELE TIPS BIJ HET AANLEGGEN EN ONDERHOUDEN VAN EEN BLOEMENWEIDE OF HOOILAND

- Of u nu kiest voor een bloemenweide of een hooiland, is in belangrijke mate afhankelijk van de persoonlijke voorkeur. Sommige mensen houden van het silhouet van wuivend hoog gras, anderen ruimen het graag zo snel mogelijk op.

- Op elk stuk grond dat braak ligt, zullen grassen vanzelf opschieten. Bij het creëren van een bloemenweide is het dus eigenlijk niet nodig om gewone grassen mee in te zaaien.

- Behalve maaien en hooien vragen hooiland of bloemenweide geen bijkomend onderhoud. Tenzij misschien

in de aanvangsjaren wanneer er zich distel, zuring of brandnetel durft ontwikkelen. Grijp dan best snel in en ruk deze planten manueel uit.

- Vertrekt u graag van een bestaande grasmatt, dan kunt u overwegen om bepaalde stukken af te plaggen en los te maken. De wortelstokken van grassen of woekeraars, worden - waar mogelijk - verwijderd, waarna u kunt planten.

- Zorg voor een min of meer vast maai-regime, en maai het terrein (of delen ervan) ieder jaar op hetzelfde ogenblik. Alleen zo zult u een stabiele vegetatie kunnen instandhouden.

- Kleinere bolgewassen zoals krokus, sneeuwklompje, druifhyacint ... worden snel verdrongen in hoog gras. Maai het

gras in het najaar, zodat deze laagblijvende bolgewassen in het voorjaar voldoende licht ter beschikking krijgen om te groeien. Maaien van deze bollen-graslandjes doet u best niet voor half

mei, zodat de bolgewassen voldoende voedingsstoffen via hun bladeren kunnen opslaan om de rest van het jaar ondergronds te kunnen overleven.

- Bij veel zaadhuizen kunt u steeds vaker een gevarieerd aanbod van bloemenweidemensels aankopen. Maar ... zaad- en plantencatalogi bevatten vaak oogverblindende foto's van mooie plantensoorten. Lees aandachtig de kleine lettertjes; niet alle soorten zijn geschikt om in de tuin te laten verwilderen.

HUISWEIDE

Vroegere boerenerven omvatten dikwijls een zgn. huisweide, al dan niet met hoogstamfruitbomen. Het was een graslandje met veel doeleinden: vee 'parkeren' vooraleer het op stal te zetten, losloopzone voor de kippen, bleekveldje voor het linnen, speelruimte voor de kinderen ... Dit concept van de huisweide kan misschien ook naar uw tuin worden doorgetrokken. Plaats er een mooi gevlochten omheining, of een gemengde haag omheen en je tuin krijgt een heel eigen cachet ...

Je kan de huisweide, mits inachtneming van een aantal randvoorwaarden, laten begrazen. Schapen zijn interessant voor dit doel. Zij prefereren gras, terwijl geiten en paarden ook takken van bomen en struiken lusten. Zet niet te veel dieren op een te kleine ruimte, want dat geeft beschadiging van de grasmat. Reken bv. op 1 schaap per 4 are. Af en toe (bv. in de vroege zomer, wanneer de schapen het snel groeiende lentegras niet hebben kunnen onder controle houden) kan je de zeis of grasmaaier in de grasmat zetten. In de zomer zal het vee er makkelijker in slagen de grasgroei bij te houden.

Schape en paarden zijn gek op kort gras, terwijl geiten liever van de topjes van langer gras sabbelen. Drogere (leem)gronden zijn ideaal voor het inrichten van een huisweide; op wintermatte gronden richt je bij voorkeur geen weide in.

Ziet u op tegen het verzorgen van grotere zoogdieren, dan kunt u altijd kiezen voor ganzen. Ganzen zijn echte plantrek-

kers, en vragen weinig aandacht. Maar voor mensen die mooie, korte grasmatten willen zijn ganzen toch niet aan te raden. In theorie kunt u ook allerlei ander pluimvee op deze huisweiden laten grazen en scharrelen (bv. kippen, pauwen ...) Beperk echter het aantal dieren: uitwerpselen die zich ophopen, ogen niet erg netjes, en voor u het weet zitten er kale plekken in de grasmatt.

KEUNEGRAS

U kunt in de kuststreek (en ook in de kempen) het zgn. 'keunegras' aantreffen. Keunegras is een variant van de gewone gazons die het vooral goed doet in bijzonder schrale situaties.

Keunegras wordt door konijnen kort gehouden. Het gras-aandeel in het keunegras is klein; vooral muurpeper, tijm of mossen domineren dit soort gazons. Doordat deze soorten niet worden gegeten door konijnen, kunnen ze op de schrale, zandige ondergrond uitbreiden ten koste van de grassen.

VLACO, MEER HALEN UIT DE BIOLOGISCHE KRINGLOOP

Vlaco behartigt al 20 jaar het beleid en de belangen van de biologische kringloop in Vlaanderen. Vlaco verenigt zowel overheden (de OVAM en intergemeentelijke verenigingen) als bedrijven die organisch-biologisch afval verwerken.

Ook particulieren kunnen thuis de biologische kringloop sluiten. Vlaco helpt hen daarbij. Samen met de intergemeentelijke verenigingen leidt Vlaco vrijwilligers op. Burgers kunnen bij Vlaco terecht met al hun vragen over de biologische kringloop.

In dezelfde reeks zijn verschenen:

- Thuiscomposteren in de kringlooptuin
- Vlaco-compost brengt leven in uw tuin
- Snoeihout verwerken in de kringlooptuin
- Kippen houden in de kringlooptuin
- Voedselverlies.. en wat u er zelf aan kunt doen
- Tuin- en keukenresten composteren (brochure voor kinderen)
- Plant zeker ... én vast!

Meer info over 'Grasbeheer in de kringlooptuin':

- In andere Vlaco-brochures
- Bij uw lokale kringloopkrachten:
Voor zijn/haar adres: contacteer uw lokale milieu- of duurzaamheidsambtenaar, contacteer uw Intergemeentelijke vereniging of mail naar thuiskringlopen@vlaco.be
- bij Vlaco vzw, Stationsstraat 110, 2800 MECHELEN
Tel. 015/451.370, www.vlaco.be

REDACTIE

Kristof Van Stichelen
Gerrit Van Dale
Elfriede Anthonissen

FOTO'S

Vlaco vzw
Comité Jean Pain vzw
Talrijke compostmeesters

Vlaco tracht steeds nauwgezet om te gaan met het copyright op beeldmateriaal. Indien u van oordeel bent dat er toch een foto werd toegevoegd, waarop u rechten kunt laten gelden, dan horen wij dit graag. Alvast dank.

VORMGEVING

Drukkerij Buroform

v.u.: Vlaco vzw,
Rudy Meeus, voorzitter
Stationsstraat 110,
2800 MECHELEN
tel 015 451 370
fax 015 218 335
www.vlaco.be

Meer halen uit de biologische kringloop

Vlaco vzw

Stationsstraat 110 | 2800 Mechelen

T: 015 451 370 | F: 015 218 335

ONTDEK OOK DE VLACO-WEBSITE:

www.vlaco.be